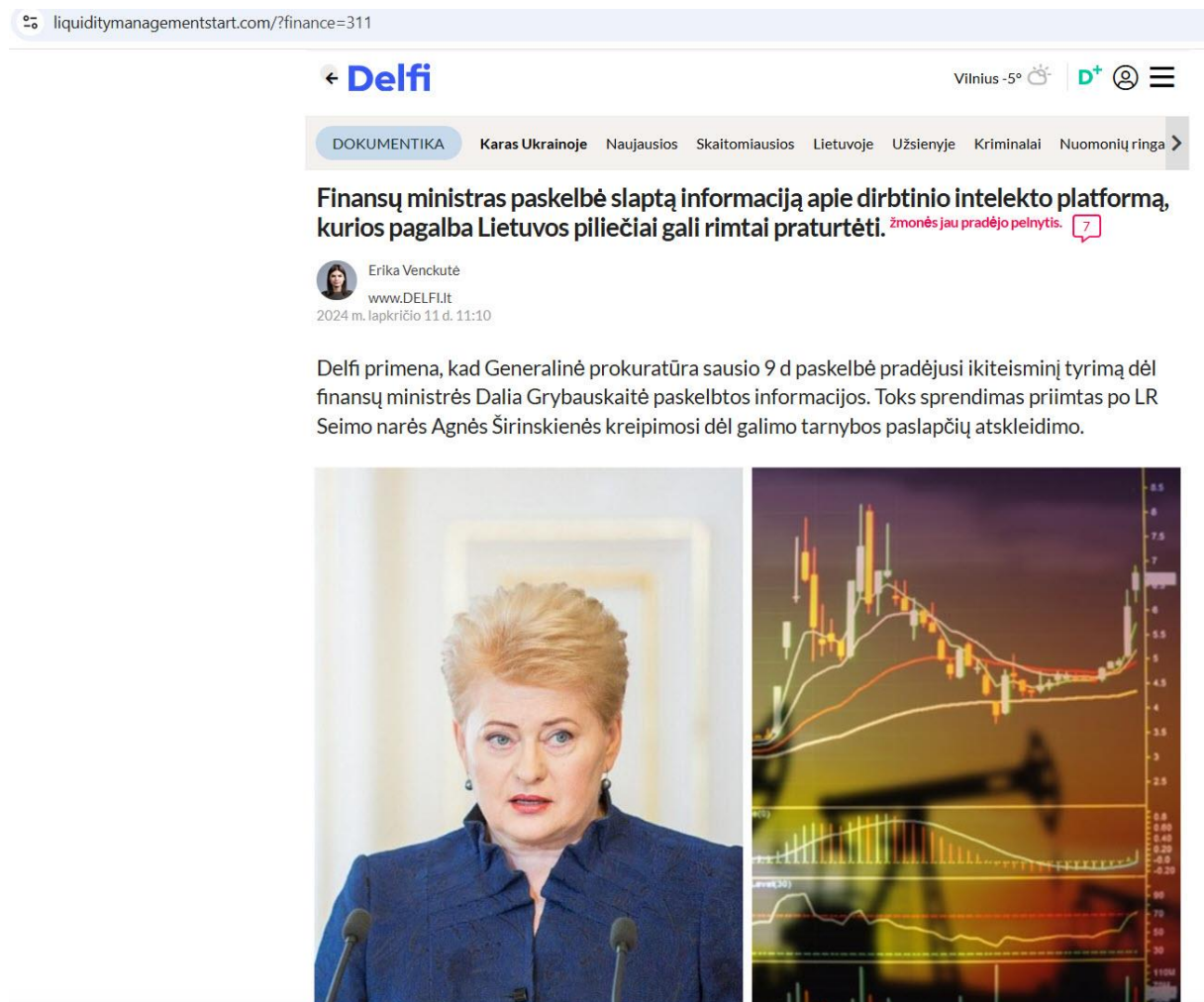

Sukčiai kuria žiniasklaidos priemonių klastotes internete: į ką būtina atkreipti dėmesį

Pastaruoju metu informacinėje erdvėje itin dažnai įveiklinamas sukčiavimo metodas, kai apsimetant žinomomis žiniasklaidos priemonėmis skleidžiama melaginga ir tikrovės neatitinkanti informacija. Toks sukčiavimo būdas taikomas pasinaudojant vartotojų neatidumu bei polinkiu skubotai ir nekritiškai vertinti informaciją. Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto (VU KF) Komunikacinių įtakų ir propagandos tyrimų centro ekspertai ragina socialinių medijų vartotojus kritiškai vertinti publikuojamą informaciją, jos patikimumą.

Sukčiai, siekdami skleisti melagingą informaciją, kuria vizualiai panašius, populiarius lietuviškų naujienų portalus ar organizacijas imituojančius tinklalapius. Pavyzdžiui, 2024 m. lapkričio 11 d. buvo pastebėtas naujienų portalą „Delfi.lt“ imituojantis internetinis puslapis. Šiame tinklapyje publikuojamo teksto antraštė skelbė: „Finansų ministras paskelbė slaptą informaciją apie dirbtinio intelekto platformą, kurios pagalba Lietuvos piliečiai gali rimtai praturtėti“ (pav. 1).

1 paveikslas. Straipsnis naujienų portalą „Delfi.lt“ imituojančiame internetiniame puslapyje.

liquiditmanagementstart.com/?finance=311

← Delfi Vilnius -5°

DOKUMENTIKA Karas Ukrainoje Naujausios Skaitomiausios Lietuvoje Užsienyje Kriminalai Nuomonių ringa >

Finansų ministras paskelbė slaptą informaciją apie dirbtinio intelekto platformą, kurios pagalba Lietuvos piliečiai gali rimtai praturtėti. žmonės jau pradėjo pelnytis.

Erika Venckutė
www.DELFI.lt
2024 m. lapkričio 11 d. 11:10

Delfi primena, kad Generalinė prokuratūra sausio 9 d paskelbė pradėjusi ikiteisminį tyrimą dėl finansų ministrės Dalia Grybauskaitė paskelbtos informacijos. Toks sprendimas priimtas po LR Seimo narės Agnės Širinskienės kreipimosi dėl galimo tarnybos paslapčių atskleidimo.

Bitcoin Trading App

SISTEMA IŠMOKĖJO DAUGIAU NEI: € 129 024 173,07

PRISIJUNKITE DABAR

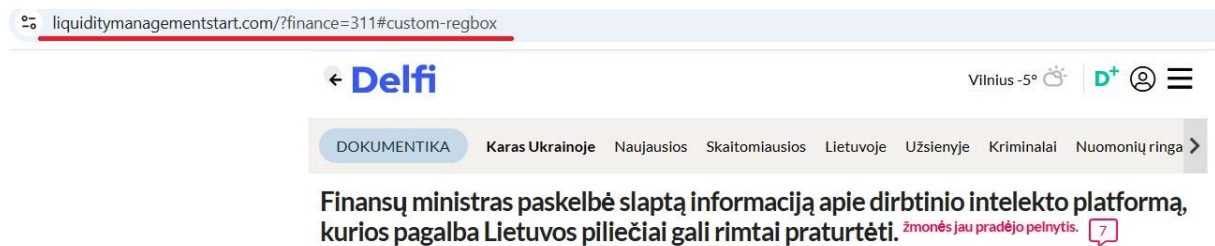
Publikuotame tekste įveiklinamos interaktyvios nuorodos, kviečiančios mygtuko paspaudimu prisijungti prie sistemos – „PRISIJUNKITE DABAR“ – ir užsidirbti. Skaitytojus siekiama suvilioti ir paskatinti tokiais teiginiais, kaip „žmonės jau pradėjo pelnytis“ antraštėje ar po nuotrauka matomu „sistema išmokėjo daugiau nei <...>“. Prisijungus prie sistemos, tolesnė veiksmų eiga veda prie vieno – vartotojų pinigų išviliojimo.

Šis atvejis – ne vienintelis informacines manipuliacijas iliustruojantis pavyzdys. Panašių bandymų išgauti interneto vartotojų asmeninius duomenis ir (ar) pinigus, pasitelkiant, pavyzdžiui, žinomus žmones mininčias žinutes, yra daug. Apie ankstesnius panašius atvejus galima [perskaityti čia](#).

VU KF Komunikacinių įtakų ir propagandos tyrimų centro ekspertai primena socialinių tinklų naudotojams, į ką būtina atkreipti dėmesį siekiant demaskuoti netikrą, žiniasklaidos priemone apsimenantį tinklapį:

1. **Atkreipkite dėmesį į tinklapio internetinį adresą.** Aptarto pavyzdžio atveju yra akivaizdu, kad šis tinklapis neturi nieko bendro su naujienų portalu „Delfi.lt“ (2 pav.).

2 paveikslas. Naujienų portalu „Delfi.lt“ imituojančio tinklapio internetinis adresas.

2. **Siekiant sukurti įtikinamos, patikimos publikacijos iliuziją, gali būti pasitelkiamos viešai žinomos asmenybės.** Tekste minimas prezidentės Dalios Grybauskaitės vardas, o jos nuotrauka panaudojama atkreipti skaitytojų dėmesį.
3. **Įvertinkite pateikiamos informacijos tikslumą, atkreipkite dėmesį į pasitaikančias faktologines ir kalbos klaidas.** Pavyzdžiui, antraštėje yra minimas „finansų ministras“, o tekste – „finansų ministrė Dalia Grybauskaitė“ (3 pav.), nors šiuo metu ji tokių pareigų neužima. Be to, kalbant apie D. Grybauskaitę, yra įprasta nurodyti jos buvusias prezidentės pareigas.

3 paveikslas. Akivaizdžios fakto klaidos.

Delfi primena, kad Generalinė prokuratūra sausio 9 d paskelbė pradėjusi ikiteisminį tyrimą dėl finansų ministrės Dalios Grybauskaitės paskelbtos informacijos. Toks sprendimas priimtas po LR Seimo narės Agnės Širinskienės kreipimosi dėl galimo tarnybos paslapčių atskleidimo.

4. **Įvertinkite teksto kokybę.** Publikuoto melagingo straipsnio tekste vartojama netaisyklinga lietuvių kalba, pastebimi galimai automatinio vertimo ar dirbtinio intelekto sugeneruoto teksto epizodai, lietuvių kalbai nebūdingos konstrukcijos (4 pav.).

4 paveikslas. Netaisyklingos kalbinės konstrukcijos.

Anksčiau buvo pranešta, kad Lietuvos vyriausybė ketina visiškai uždrausti dirbtinio intelekto platformas, tokias kaip Chat GPT, BLOOM, Whisper ir Bit Reopro 5.0, nes šios platformos didina nedarbą, o jomis besinaudojantys žmonės pradeda būti daug sėkmingesni už kitus, o tai sukuria didesnę atskirtį tarp visuomenės sluoksnių.

5. **Atkreipkite dėmesį į pasitelkiamus manipuliavimo elementus.** Dažnai tokie tekstai, kaip ir aptariamam atveju, vilioja skaitytojus greito ir lengvo praturtėjimo galimybėmis, pavyzdžiui, reklamuodami tariamai pelningą investavimo platformą, kuri garantuoja pelną ir jos naudotojui (1 pav.). Tokios manipuliacijos remiasi ir išnaudoja susiformavusius žmonių įpročius jungtis prie elektroninių parduotuvių ar kitų informacinių sistemų, daug nesigilinant į taisykles.
6. **Patikimos žiniasklaidos priemonės nereklamuoja paslaugų ar produktų informaciniuose straipsniuose.** Gali būti publikuojamas užsakomasis turinys, tačiau jis yra specialiai ženklinamas pagal Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 39 straipsnį ([Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas, 39 straipsnis](#)).

Pritaikius analizėje minėtus principus, nėra sunku aptariamą internetinį puslapį identifikuoti kaip klastotę. Jame pateikiama informacija negali būti vertinama kaip patikima.

Parengė Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Komunikacinių įtakų ir propagandos tyrimų centras